

Els Camins del Bisbe i Abat Oliba, GR 151 (etapa 13)

DE SANT PAU DE SEGÚRIES A MOLLÓ

Com bé tots sabem, els camins tenen un inici i tenen també una fi. Nosaltres vàrem iniciar a Montserrat el recorregut de la traça que segles enrere deixà un home d'una gran dimensió religiosa, humana, política, cultural i social, que va recórrer tot el territori de la incipient Catalunya i encara més enllà, per tal de posar la seva vocació, les seves dots i qualitats al servei de l'Església i d'un poble en lluita per a recuperar el territori i la dignitat, per avançar cap a la seva consolidació.

Això ens ha permès de trepitjar indrets d'una Catalunya que potser alguns ja coneixíeu però que possiblement, i ens plauria molt que fos així, darrera la seva figura heu descobert nous aspectes, encara avui presents, i d'altres que no ho són es poden percebre de la nostra personalitat. Però, com tots bé sabeu, els camins tenen una fi i nosaltres hi estem a tocar.

Amb un sentit estricte podríem dir que en aquesta ocasió no hi ha una coincidència entre el final del recorregut d'aquest sender i el final del bisbe abat Oliba, per qüestions administratives de poca importància i que confiem es resoldran a no tardar. Qui sap si passat un temps, tal com hi hem afegit dues variants, encara hi podrem afegir algunes etapes més? Però davant la incògnita, hem considerat oportú de parlar del veritable final del bisbe abat Oliba en aquest text que, com els precedents, no han pretès altra cosa que assenyalar -com unes simples fites del camí- alguns aspectes de la gran figura que ens ha fet de guiatge i exemple.

Manel Domènech i Mir

Club Muntanyenc Mollet

Secció de Senders

16 de juny de 2013

Sant Miquel de Cuixà, en l'actualitat.

LA FÍ DEL CAMÍ

Sant Miquel de Cuixà i Oliba.

Aquest monestir benedictí de Cuixà va estar sota la protecció dels contes de Cerdanya i Conflent, gaudí d'un gran poder religiós i econòmic amb un extens patrimoni de més de vint parròquies. Oliba va ser designat abat per la seva comunitat uns mesos després d'haver-ho estat a Ripoll i, aquest càrrec compartit per les dues comunitats mai no va ser cap obstacle, ni tensió de cap tipus entre ambdues comunitats de la qual se'n tingui notícia i, com Ripoll, va gaudir sota el bisbe abat d'una època de d'esplendor en tots els aspectes.

Va dur a cap reformes importants com ja havia iniciat Garí -un dels abats predecessors- i la fama i prestigi anar en augment. Les obres al monestir són descrites en un document escrit pel monjo Garsies i en ell fa constar les etapes de la construcció de l'església de Sant Miquel, del deambulatori que culminaren en la construcció d'un esplèndid baldaquí sobre l'altar major -desaparegut actualment- però tan perfectament descrit que ens permet tenir-ne una idea molt aproximada. Ens diu que està fet amb quatre columnes de marbre roig de set peus d'alçada, amb bases de pedres precioses i capitells de marbre blanc esculpits de fullatges i flors, cobert amb

El claustre de Sant Miquel de Cuixà.

fustes precioses i amb els quatre evangelistes als angles girats cap a l'Àngel del cim. Anomena també l'església de la Beata Mare Maria i dels arcàngels de Déu dins la cripta del Pessebre i el santuari de la Santíssima Trinitat, superposat a la cripta del Pessebre . No esmenta res dels dos campanars -dels quals només se'n conserva un- potser perquè no tenien per ell el valor de les obres religioses, però es creu que, com a mínim, si no s'havien acabat, sí que s'havien començat a construir per iniciativa d'Oliba.

L'any 1952 es va trobar un document inèdit a la Bibliothèque National de París, el qual és una prova del prestigi del monestir, ja que el 14 de març de 1068 el comte de Cerdanya Ramon nebot d'Oliba i la seva esposa Adala fan donació d'una vinya a Fullà, el rèdit de la qual serà destinat a fer cremar dia i nit una llàntia davant l'Altar de Sant Miquel i també al monestir de Santa Fe que ells desitjaven construir i, si no es feia, en lloc seu s'encendria davant l'Altar de Santa Maria del monestir.

A banda de les obres materials realitzades al monestir, l'Abat es preocupà, com també ho va fer a Ripoll, d'impulsar la cultura de la comunitat. Dissortadament però, de Cuixà se'n coneixen menys coses per la pèrdua dels seus fons arxivístics, però no es pot dubtar que Oliba ajudat de Garsies i altres monjos tindrien cura que no faltessin llibres litúrgics, ni de formació

pels monjos. Del seu escriptori, se li atribueix un ric Evangeliari (Ms.1 de la Biblioteca Municipal de Perpinyà), una Cançó de Santa Fe, d'un provençal molt catalanitzat, i alguns fragments d'obres però sempre de procedència dubtosa. Cal pensar, però, que Oliba no descuidaria el monestir que tant estimava i es pot assegurar que, com ho revelen les cartes i els dístics, vetllà per la formació dels seus monjos, canonges i clergat en general.

La mort del Pare espiritual de la Catalunya naixent.

L'abat Oliba va morir al monestir de Cuixà a l'edat de setanta-cinc anys, el dijous 30 d'octubre de 1046, a la tercera hora de la tarda, segon indicacions del monjos que desconsolats l'assistiren als darrers moments. El cronista precisa que fou enterrat a Cuixà, fet que es confirma en les gestes *Comitum Barcinonensium*, on remarquen: *Sepultus vero fuit in monasterio Cuxanensi, eo quia ibi decessit*. Fins avui no s'ha trobat la seva sepultura, segurament ubicada a la cripta del Pessebre.

El cenotafi de l'Abat Oliba, al monestir de Montserrat.

La seva desaparició suposà un dol generalitzat que es recull en l'encíclica elaborada per la comunitat de Ripoll, transcrita a continuació. Totes les necrològiques tendeixen cap a una ponderació de les obres del desaparegut i no sempre amb l'objectivitat que caldria sigui quin sigui el personatge, i sigui qui sigui qui fa la necrològica, però en aquest cas convé dir que aquesta encíclica donà la volta a mig Europa i, al menys noranta-dos cenobis, enviaren el seu sentiment de condol en una resposta emotiva, fins i tot per alguns que no l'havien conegut directament però sí les seves obres i la seva constant lluita contra les injustícies del poder sobre el poble, sobre la seva diòcesis i ordre.

Encíclica mortuòria.

“Teníem i l’hem perdut, un bisbe i un abat de benaventurada memòria, pare de tota la pàtria, dom Oliba, desitjable de faç i de nom, la dolça afabilitat del qual i l’afectuosa paternitat de tal manera amb ell aglutinaren les nostres ànimes, que més car ens era que la nostra mateixa vida i, després de Déu, no hi havia cosa que a son afecte ens fos preferida. Aquest, doncs, per començar des de son origen, en nobilíssim bressol fou nat i en sang gloriosa per sos majors fou engendrat. Ell d’ençà de la seva més tendra minyonia erudit de lletres divinals, per dret hereditari obtingué el principat de la seva pàtria, gloriosíssimament el regí i encara l’ornà amb la glòria mundanal escadussera i amb el guany de moltíssimes honres. Però, tocat del divinal Esperit, renuncià a les obres del segle i, essent encara molt jove, milità sota l’imperi de l’abat, segons la regla del pare sant Benet, en el monestir de la gloriosa Verge Maria (Ripoll). Mentrestant, passant, gairebé a un mateix temps, els dos abats dels dits cenobis (Ripoll i Cuixà), per aclamació de tots els germans, jatsia que hi repugnàs, rebé la doble cura i regiment. Una volta que fou elegit, envers de tots es mostra equànime i de paraula ensenyà les obres de la vida santa i amb l’exemple la mostrà.

Amplificà així mateix l’estament de les esglésies amb la doctrina de la saviesa, i amb l’admirable estructura dels edificis i amb la glòria de variats ornaments conquerí per a elles gran honra. I quan morí el bisbe de la regió (Ausona), per avinença de clergues i dels barons de tota la bisbalia, i per elecció magnífica dels prínceps, i per ordinació cuitosíssima de diversos prelats, fou sublimat a la càtedra pontifícia. Res no afluxà el rigor de la primera continència, ans a sos súbdits donà exemple d’humilitat i de paciència i de tota bona obra. Ell, finalment, com de bons costums fos poderosament abellit i per l’afecte d’una caritat exímia fos a tothom amable, previngut de malaltia en aquest cenobi del gloriós arcàngel sant Miquel (Cuixà) i arribat a la suprema darrerria, comanà al senyor la ramada a ell confiada. I d’aquesta manera, a presència de molts miserablement desconhortats i en plant corfosos, als tres dies de les calendes de novembre, en dia dijous, quan ja tombava l’hora nona, emigrà d’aquesta present vida; i amb la seva mort a nosaltres ens deixà plant inenarrable i plor ben amargós”.

Per acabar

Certament, tot camí té un inici i un acabament, però hi ha encara molts camins a fer, a descobrir, a gaudir. Algú em va dir que no hi ha camí si no hi ha una voluntat de fer-lo i, pel que he pogut esbrinar, tenia raó. Us desitjo dues coses: nous camins i la voluntat de fer-los.

Recopilació

Manel Domènech Mir

Bibliografia

Catalunya Romànica vol.VI Cerdanya, Conflent.
Camins de l'Abat Oliba. Viatge a la Catalunya de l'Any 1000.
Generalitat de Catalunya.